

ROBERT O. KEOHANE — JOSEPH S. NYE, *Power and interdependence. World Politics in Transition.* Little, Brown and Company, Boston — Toronto 1977, 273 s.

Studiet av internationell politik på den allra generellaste, »världspolitiska» nivån kan efter andra världskriget sägas ha kännetecknats av paradigmatiska förskjutningar med jämna mellanrum. Vi kunde måhända med en viss förenkling tala om en utveckling »från makt via beslutsprocesser och systemkaraktäristika till transnationalism»; denna generalisering omfattar givetvis blott de studieinriktningar som under olika perioder varit dominerande eller riktgivande — en paradigmatiske brokighet har naturligtvis hela tiden existerat, och

t.ex. samtliga ovannämnda »skolor» har även i dag talrika förespråkare bland internationellt inriktade statsvetare.

Robert Keohane och Joseph Nye, som särskilt genom tidskriften »International Organization» gjort sig till förgrundsfigurer inom den s.k. transnationalistiska skolan, hävdar dock i sin senaste bok »Power and Interdependence» att den klassiska »realistiska» maktteorin fortfarande starkt påverkar både studiet av internationell politik och det utrikespolitiska beslutsfattandet i de flesta länder. Det vanliga är m.a.o. alltså att man utgår från ett mer eller mindre klart definierat »nationellt intresse» varmed i främsta rummet menas den militära säkerheten för ett land: den militära styrkan och maktbalansen ses som en allöverskuggande faktor som alla andra strävanden och mål måste underordnas. Detta synsätt, vars förespråkare författarna kallar »traditionalister», har dock kommit att kritiserats från många olika håll. Den fränaste kritiken har levererats av den skola Keohane och Nye benämner »modernister»: enligt denna studieinriktning har de maktorienterade teorierna blivit alltmer inadekvata vid studiet av internationella relationer, eftersom den starkt ökade interdependensen mellan stater åstadkommit en genomgripande förändring i det mellanstatliga umgänget. De går i själva verket ännu längre och hävdar att de maktteoretiska förklaringarna aldrig utgjort tillfredsställande redskap för internationellt inriktade statsvetare, eftersom det alltid existerat även andra viktiga internationella politiska påverkningsmedel vid sidan av den militära makten; de betonar hursomhelst att så i speciellt hög grad varit fallet efter kalla kriget. Modernisterna hävdar att världspolitiken i dag karakteriseras av ett tillstånd som kunde kallas för *komplex interdependens*. Typiska kännetecken på detta tillstånd är: 1) en mångfald kontaktkanaler mellan stater — vid sidan av regeringskontakter finns en stor mängd transgovernmentala (kontakter mellan myndigheter under regeringsnivån) och transnationella (icke-officiella) kontakter som ofta är av minst lika stor betydelse som de officiella förbindelserna på regeringsnivån; 2) avsaknaden av issue-hierarki

i mellanstatliga relationer — det har m.a.o. blivit allt svårare att köpslå på ett issueområde genom att utlova fördelar på ett annat; t.ex. ekonomiska frågor låter sig inte längre tillnärmelsevis alltid underordnas militära intresseöverväganden; 3) den allt vanligare avsaknaden av militär maktutövning i relationerna mellan stater. Det säger sig självt att modernisterna följaktligen betraktar »realismen» med dess ytterst starka betoning på den militära makten som såväl en inadekvat teoretisk infallsvinkel som en felaktig utgångspunkt vid utrikespolitiskt beslutsfattande.

Även om Keohane och Nye inte sticker under stol med att deras syn står närmare modernisternas än traditionalisternas framhåller de, att ett kategoriskt förkastande av någondera inriktningen vore olyckligt. De poängterar, att samtidigt som många av de utvecklingsdrag modernisterna framhåller som viktiga allt tydligare börjat framträda i världspolitiken är den maktstruktur traditionalisternas syn bygger på fortfarande en levande realitet i den internationella utvecklingen. Detta accentuerar vikten av att så exakt som möjligt kunna bedöma de olika paradigmens användbarhet inom olika internationella politiska specialområden — författarna tar m.a.o. avstånd från »grand theories» och ser det som viktigare att kunna precisera olika teoris inbördes förhållanden. Syftet med deras bok är just att genom empiriska pilotstudier skapa en konfrontation mellan traditionalistiskt och modernistiskt betonade förklarings sätt utifrån vilken bedömningar av deras tillämplighet på olika issueområden vore möjliga.

Författarna opererar med fyra olika förklaringsmodeller vilka har olika anknytning till de båda idealtyperna realism och komplex interdependens. Den *ekonomiska processmodellen* lägger betoningen på ekonomiska transaktionsförhållanden och teknologiska utvecklingar. Den *strukturella maktmodellen* utgår i första hand från fördelningen av staternas militära kapabiliteter. Den *issuespecifika maktmodellen* utgår också från en kapabilitetsföreställning men postulerar olika rangordning mellan staterna beroende på sakområde — de olika issue-områdena betraktas m.a.o. inte utan

vidare som »utbytbara». Den *internationella organisationsmodellen* baserar sig slutligen på en helt annan grundsyn. Organisationsbegreppet ges här en ytterst vid definition så att det inkluderar såväl aktiviteter vid internationella organisationer, kontakter mellan myndigheter som normer och praxis av olika slag — det grundläggande antagandet är att internationella relationer är ett reglerat och organiserat köpsläende snarare än en öppen maktkamp nationer emellan. De tre förstnämnda förklaringsmodellerna kallar författarna strukturella, eftersom de mer eller mindre klart tar fasta på olika aspekter av den internationella maktfördelningen. I synnerhet de två första modellerna har intima anknytningar till den realistiska maktskolans angreppssätt. Den internationella organisationsmodellen utgör däremot ett icke-strukturellt förklarings sätt och kommer nära det tankesätt föreställningen om komplex interdependens är ett uttryck för.

Keohane och Nye tillämpar de ovannämnda modellerna på två typer av empiriska problem: områdesspecifika och bilaterala. Den första typen företräds av två »klassiska» sakområden inom internationell politik, nämligen havsrättspolitik och internationell penningpolitik. Den ledande frågeställningen lyder: *hur skall internationell regimförändring på dessa två sakområden förklaras?* Med »internationell regim» menas här de övergripande arrangemang och den internationellt accepterade praxis enligt vilka staterna sköter sina relationer på dessa områden. Författarna särskiljer tre olika havsrättspolitiska och sju penningpolitiska regimer samt ett större antal fall av regimförsvagning och -rekonstruktion under perioden 1920—75. Vi skall här inte närmare gå in på dessa rätt omfattande undersökningar. Vi nöjer oss i stället med att konstatera att konfrontationen mellan de fyra modellerna och närmast historiska data kring de empiriska fallstudierna delvis ger den modernistiska skolan rätt: de strukturella faktorerna, i synnerhet den militära maktstrukturen, erbjuder på sin höjd partiella förklaringar på regimförändringarna. De »organisationella» faktorerna besitter en förvånansvärt hög förklarande styrka, och det är dessutom att märka att tillståndet på de två områdena med tiden ganska entydigt ut-

vecklats i riktning mot komplex interdependens. Varken realism eller komplex interdependens är emellertid som sådana helt adekvata teorier på de två områdena.

De bilaterala problem författarna penetrerar har att göra med Förenata staternas relationer med Kanada och Australien. De medger att allmänna slutsatser svårigen kan dras på basen av dessa relationer annat än i begränsad utsträckning: särskilt relationerna mellan USA och Kanada är av mycket speciell karaktär, och de valdes i själva verket till undersökningsföremål just därför att de tycktes erbjuda exempel på komplex interdependens i mellanstatliga relationer. Hursomhelst anser författarna att dessa fallstudier kan utgöra intressanta illustrationer av vissa utvecklingsdrag i den internationella politiken under de senaste femtio åren. De penetrerar tiotals uppgörelser och konflikter mellan USA och de båda länderna, och granskar såväl initierandet av dessa processer, de aktörer som deltog i dem och påverkade dem, som processernas utfall. Den allmänna slutsatsen blir att relationerna mellan USA och Australien under s.g.s. hela perioden bäst kan förklaras med hjälp av de strukturella modellerna, medan förhållandet till Kanada uppvisar drag som gör dessa förklarings sätt inadekvata. De amerikansk-kanadensiska tvisterna involverar nära nog undantagslöst beslutsfattare på flera olika nivåer, samtidigt som privata transnationella intressegrupper vanligen utövar ett viktigt inflytande på processerna. Den militära makten utgör en helt oanvändbar förklaringsfaktor, och även de ekonomiska processerna är så »internationaliserade» till sin karaktär att man svårigen kan tala om en nationell ekonomisk makt såsom inflytandemedel. Olika former av internationell organisation utgör däremot viktiga redskap i intressekampen, något som ju för relationerna ännu närmare den komplexa interdependensens sfär. Skillnaderna mot de amerikansk-australiska relationerna är förvånansvärt stora, och det geografiska avståndets betydelse för interdependensförhållanden kommer från på ett accentuerat sätt.

Sista delen av boken behandlar det utrikespolitiska beslutsfattandets problem i situationer som kännetecknas av komplex interdependens.

dens; speciell vikt fästs vid USA:s utrikespolitik. Det är m.a.o. meningen att genom detta kapitel ge undersökningarna en åtminstone i viss mån åtgärdsrelevant prägel. Kapitlet präglas dock av rätt stor ytlighet, och de förslag författarna kommer med är typiskt nog så allmänna till sin karaktär att läsaren nog skulle ha kunnat sluta sig till dem på basen av texten i de föregående avsnitten även utan hjälp från författarnas sida. Kanske det dock var nödvändigt för att blicka de offentliga institutioner som gett författarna ekonomiskt stöd?

Med undantag av det sistnämnda kapitlet gör dock boken utan vidare ett positivt intryck. Uppläggningsen är klar och systematisk, och författarna följer den till punkt och pricka trots att det empiriska material de har att handskas med är både omfattande och varierande till sin karaktär. Deras huvudproblem, de olika teoretiska modellernas förklarande styrka, utgör en central och alltjämt för lite behandlad frågeställning i studiet av internationell politik. Idén att med hjälp av politologiska forskningsansatser undersöka problemområden som traditionellt behandlats närmast inom folkrätten (havsrättspolitik) och nationalekonomin (internationell penningpolitik) är både heuristiskt värdefull och — av resultaten att döma — även fruktbar. Undersökningen av de amerikansk-kanadensiska relationerna åter ger vid handen, att en transnationell approach faktiskt börjar bli en nödvändighet inom ansevärd delar av den internationella politiken: frågan om »who gets what» kräver olika teoretiska ansatser beroende på vilka stater och andra aktörer som är involverade i en viss process, och utvecklingen har stadigt

gått mot den mångfald transnationalisterna inriktat sig på.

Trots att Keohane och Nye klart företräder den transnationalistiska skolan har de lyckats göra en saklig och fruktbar bedömning av de viktigaste transnationalistiska tankegångarnas tillämpbarhet på olika typer av empiriska problem. Döremot irriterades jag i viss mån av det för modernisterna typiska sättet att framställa dikotomin mellan realism och komplex som dramatisk och avgörande och tanken på att olika teoriansatser har varierande tillämpbarhet beroende på de empiriska problemen som ny och revolutionerande. Denna insikt är ju ingalunda ny, och Keohanes och Nyes bok är inte heller den första där tankegången illustreras; jag tänker härvid närmast på den beslutsteoretiska inriktningen och i synnerhet *Graham Allisons* bok »Essence of Decision», som alldeles tydligt inspirerat Keohane och Nye och påverkat bokens uppläggning — den hade m.a.o. åtminstone förtjänat ett omnämnande i sammanhanget. Avlutningvis vill jag ytterligare framhålla, att de empiriska undersökningarnas egenvärde skulle ha blivit åtskilligt större ifall författarna hade presenterat och kommenterat det använda materialet i ett skilt avsnitt; nu förblir materialurvalet och kriterierna för det oklara för läsaren. När det gäller pilotstudier av denna typ ställer man visserligen inte samma krav på materialet som vid mer omfattande empiriska undersökningar; historiskt betonade data av just det slag författarna företrädesvis utgår ifrån har dock sådana slagsidor att en närmare presentation av det empiriska källunderlaget skulle ha varit på sin plats.

Lauri Karvonen